

COSUN MAGAZINE

01
2020

OP ZOEK NAAR NIEUWE OPLOSSINGEN

8

4

Betere
bietenprijs

6

Anklam scoort
met bio-ethanol

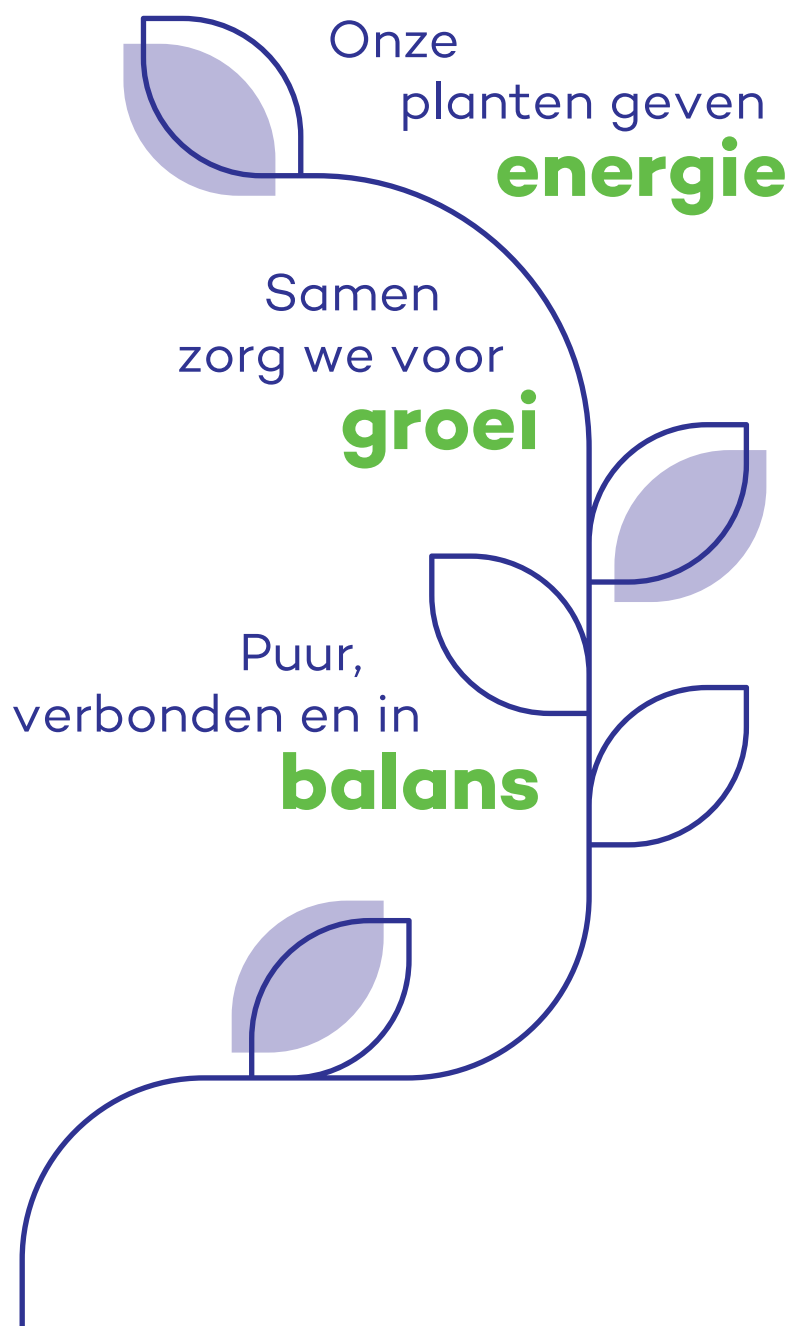
10

Unitip biedt teler én
coöperatie meerwaarde

14

Beheersing
bodeminsecten

Een nieuwe visie, een nieuw logo

INDEX

Van de voorzitter	3
Betere bietenprijs.....	4
Anklam scoort met bio-ethanol	6
Op zoek naar nieuwe oplossingen.....	8
Unitip biedt teler én coöperatie meerwaarde.....	10
IRS-informatie	12
Vraag & Antwoord / Kort Nieuws	16

CONTACT

Cosun, redactieadres

Postbus 3411, 4800 MG Breda
076-5303307
secretariaat.rvb@cosun.com
www.cosunleden.nl

Suiker Unie centraal agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst@suikerunie.com
www.cosunleden.nl

COLOFON

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie
Koninklijke Cosun U.A. voor
leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS-
en Michel Heerkens

Foto-omslag

Jan Willem van Roessel, directeur IRS

Basisontwerp

Koenders Design

Opmaak en druk

SMG-groep, Hasselt

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2020

EUROPESE KLIMAATAMBITIES

In januari worden de voorlopige jaarresultaten van alle bedrijven gerapporteerd en besproken in de raad van beheer. Op basis van deze rapportage wordt de hoogte van de ledentoeslag bepaald. Deze resultaten worden vervolgens met onze raad van toezicht besproken en toegelicht in de kringbesturen. Vervolgens worden de uitkomsten gezamenlijk in de ledenraad besproken en wordt de daaruit voorkomende bietenprijs vastgesteld. Ondanks het lastige jaar is het totale Cosun-resultaat hoger uitgekomen en is de bietenprijs op basis van 17% suiker meegevallen. Dit vooral door een meevalend resultaat van Suiker Unie en - het beste resultaat ooit - van Aviko. Duynie en Sensus presteerden beter dan verwacht. Vooral SVZ heeft een lastig jaar achter de rug. Zoals sommigen van u wellicht al gemerkt hebben, heeft Cosun niet alleen zijn visie op de toekomst bijgesteld, maar is ook de huisstijl veranderd. Op de pagina hier naast staat het nieuwe logo en in de kern waar Cosun voor staat.

Vroegleverpremie

Het groeiseizoen kende dit jaar twee gezichten. Een droge, hete zomer en een deel van Nederland waar de herfst erg nat is verlopen. Dit heeft geleid tot moeilijke oogstomstandigheden en ook nog eens een ongunstige gehalte- en winbaarheidsverrekening. Het verbod op neonicotinoïden heeft de teelt ook geraakt, al verschilt de aantasting per gebied. In het noordoosten heeft het verbod geleid tot opkomstproblemen. In het zuidwesten is een sterke aantasting geweest van vergelingsziekte. Gelet op de omstandigheden van de afgelopen campagne heeft de ledenraad op voorstel van de raad van beheer op 12

februari ermee ingestemd om de premie voor vroege levering te verhogen.

Ambities

De vooruitzichten voor 2020 en 2021 op een aantrekkende suikermarkt zijn weer wat meer positief. Analisten voorspellen voor seizoen 19/20 een groter tekort dan verwacht. Dit, met name door lagere productiecijfers in vooral Thailand en India, twee grote exporteurs. Dit is een positieve ontwikkeling en de verwachting is dat het herstel verder doorzet. De onzekerheden voor 2020 zitten vooral op andere terreinen. Bijvoorbeeld welke afspraken Brussel met het Verenigd Koninkrijk gaat maken over handelsvoorwaarden, nu de Brexit definitief is. Maar ook de ambitie van de Europese Commissie om in een allesomvattend plan, de zogeheten Green Deal, de Europese klimaatambities vorm te geven. Dit gaat ongetwijfeld impact hebben op het nieuwe GLB, dat in 2023 ingaat. Overigens heeft het voedsel dat we zelf produceren in de EU in het totaal van de wereldproductie maar een aandeel van 10% op de CO₂-uitstoot. Als we de import van voedsel van buiten de EU meetellen, wordt dat aandeel 30%. Je vraagt je af of er nog wel een vrijhandelsbeleid mogelijk is met alle klimaatambities in die Green Deal. Er wordt zelfs geopperd de import van buiten de EU met een hogere CO₂-uitstoot bij de grens extra te belasten. Dit toont nog eens te meer aan, dat we het heel goed doen.

Spil in het beleid

Je zou verwachten dat er meer stimulansen komen in het nieuwe GLB, zodat we worden aangespoord om het nog beter te doen. Met de suikerbiet hebben we een mooi gewas. Het legt heel veel

CO₂ vast, het produceert zuurstof, het draagt bij aan oplossingen voor groeiende voedselvraagstukken en het is circulair. Bieten zijn een bron voor groene energie en grondstof voor groene chemicaliën. Een onmisbaar gewas voor het halen van die klimaatdoelen en dat geldt ook voor onze gewassen in het algemeen. Met de technische vooruitgang van precisielandbouw zorgen we ervoor dat we nog nauwkeuriger kunnen werken. Met deze efficiëntie sparen we het milieu en zijn we in staat een sterk groeiende wereldbevolking te voeden.

Na een natte herfst en een warme winter voelen we het voorjaar weer aankomen. De structuur van de grond zal niet overal optimaal zijn. Maar als het zover is, wens ik u toch een goede start toe.

Dirk de Lugt
Voorzitter

BETERE BIETENPRIJS

Op 12 februari hebben de raad van beheer en de conserndirectie de voorlopige jaarcijfers en de bietenprijs 2019 gepresenteerd aan de ledenraad. De opgaande lijn zorgt voor een beter resultaat en een betere bietenprijs.

Algemeen directeur Albert Markusse en financieel directeur Hans Schuil konden gelukkig betere cijfers presenteren dan vorig jaar. De bodem van de suikerprijzen in Europa lijkt bereikt in 2019. Voor 2020 wordt een voorzichtig herstel verwacht. Hierdoor boekte Suiker Unie een beter resultaat dan verwacht, mede dankzij gunstige bio-ethanolprijzen. Door exceptionele oogstomstandigheden in 2018 en goed contractmanagement heeft Aviko met het frites- en vlokkenbedrijf over 2019 een uitstekend resultaat gerealiseerd. Ook Duynie behaalde een zeer goed resultaat. Na een moeizame periode lijken de resultaten van Sensus zich te herstellen. De resultaten van SVZ zijn teleurstellend met een gedaalde omzet en gedaald resultaat. Een plan voor herstel is opgesteld.

Zicht op verdere verbetering

Per saldo werkt de diversificatiestrategie, die de coöperatie volgt. Meerdere activiteiten zorgen voor stabiliteit in de resultaten van de Cosun-groep. Dit resulteert

in een bietenprijs over 2019, die achteraf meevalt. De raad van beheer heeft de prijs voor ledenbieten vastgesteld op € 39,= per ton, dit bij 17% suiker en 91 WIN en inclusief € 6,50 ledentoeslag. Dit is hoger dan vorig jaar. Bij gemiddelde kwaliteit (16,34% suiker en 89,6 WIN) is de bietenprijs € 36,05, een gemiddelde hectareopbrengst van € 2.930,=. Suiker Unie verwacht in 2020 nog betere verkoopcontracten te kunnen sluiten. De schaarste in de Europese markt en de prijsontwikkeling op de wereldmarkt zullen positief doorwerken. Verder is de verwachting dat de winstgevendheid van Aviko in 2020 zal normaliseren en de resultaten van de overige activiteiten licht zullen stijgen.

Visie

Albert Markusse, voorzitter van de conserndirectie, lichtte de visie van Cosun toe. Cosun gaat de plant, het gewas, centraal zetten en gaat meer verbinden met de maatschappij, investeren in plantaardige innovatie en meer samenwerken als 'One Cosun'. De ambitie is '3x100':

100% plantaardig, 100% circulair en 100% transparant. De zes pijlers hierbij zijn voeding, voedingsingrediënten, circulair veevoer, petfood, groene energie en groene oplossingen. Dit komt onder meer tot uitvoering in gezamenlijke innovatieprogramma's, nieuwe beeldmerken en meer gezamenlijke communicatie. Samen met de telers gaat Cosun zich inzetten voor duurzame en rendabele akkers. Verder worden gezamenlijke programma's ontwikkeld voor energie, inkoop en personeelsbeleid.

Suikermarktontwikkelingen

Vorig jaar zagen we een sterk dalende lijn in de suikerprijzen. Echter, sinds eind 2019 trekken de prijzen aan, met wereldwijd een aanzienlijk productietekort ten opzichte van de vraag. Vooral Azië en de VS kennen tegenvallers in de oogst. ISO spreekt over een suikertekort van ruim 6 miljoen ton (periode april 2019 - maart 2020). FO Licht spreekt zelfs over een tekort van 11 miljoen ton (periode oktober 2019 - september 2020). Het tekort is gunstig voor de prijsontwikkeling.

Onzekere factor hierbij is de positie van Brazilië, qua oogst en de verhouding tussen suiker en bio-ethanolproductie. Daarnaast is de vraag hoe tijdelijk de oogstdaling in Azië is.

Bietenprijs

De ledenraad was verheugd met de hogere ledentoeslag en de betere bietenprijs voor 2019, maar had gehoopt op iets meer. De raad van beheer en concerndirectie hebben duidelijk gemaakt dat een hogere prijs voor 2019 niet realistisch is. Cosun beschikt over een gezonde financiële basis voor verdere groei. Met een stevige investeringsagenda en een positieve ontwikkeling vanuit de nu geformuleerde visie is een robuuste basis gelegd voor Cosun in de toekomst. Daar hoort een goede bietenprijs bij. De ledenraad heeft ingestemd met de decemberraming en de bietenprijs.

Premie voor vroege levering

De ledenraad heeft, gelet op de bijzondere omstandigheden in campagne 2019, ingestemd met een verhoging van de premie voor vroege levering. Deze premie loopt in 2020 door tot en met 5 oktober. Voorheen was dat 30 september. De nieuwe premie is in september € 0,85 per ton, per dag hoger dan afgelopen jaar. De totale kosten zijn ruim € 1 miljoen. Suiker Unie zal trachten bij de uitvoering de leveringswensen beter te honoreren en

heeft zeker de intentie de campagne niet te vroeg te starten. Bij het opvragen van de leveringswensen voor 2020 zal ook de wens voor structureel vroeg of structureel laat leveren geïnventariseerd worden.

Leveringsplicht 2019

In 2019 was de leveringsplicht 85% van de toewijzing van 95%: 80,75% van 1.000 is 807,50 kg bieten per LLB. Als gevolg van extreme weersomstandigheden hebben 630 telers niet aan hun verplichting kunnen voldoen. Alle telers die het betreft zijn op tijd geïnformeerd. De indieningstermijn voor ontheffing is opgerekt van 31 december naar uiteindelijk 25 januari, ruim na het einde van de campagne. Het grote aantal ontheffingsverzoeken dat is binnengekomen, wordt de komende weken beoordeeld op basis van tijdige indiening, de mate van voldoende inzaai en de specifieke omstandigheden.

Neonicotinoiden

De kans op herziening van het verbod op neonicotinoiden is nihil. Cosun, Suiker Unie en IRS hebben onderzoek gedaan naar de gevolgen van het verbod op de oogst 2019. De aantasting verschilt sterk per gebied. In Groningen en Drenthe is weinig vergelingsziekte geconstateerd, maar in het zuidwesten is een sterke aantasting. De gevolgen zijn aanzienlijk. De totale kosten van bespuitingen ter

vervanging van de neonics in Nederland is 5,2 miljoen euro. De totale opbrengstschade is bijna 2,4 miljoen. Ook andere middelen staan onder druk. Cosun, IRS en Suiker Unie trekken gezamenlijk op om het middelenpakket in stand te houden, dan wel te zorgen voor een gepaste overgangperiode.

Betacal

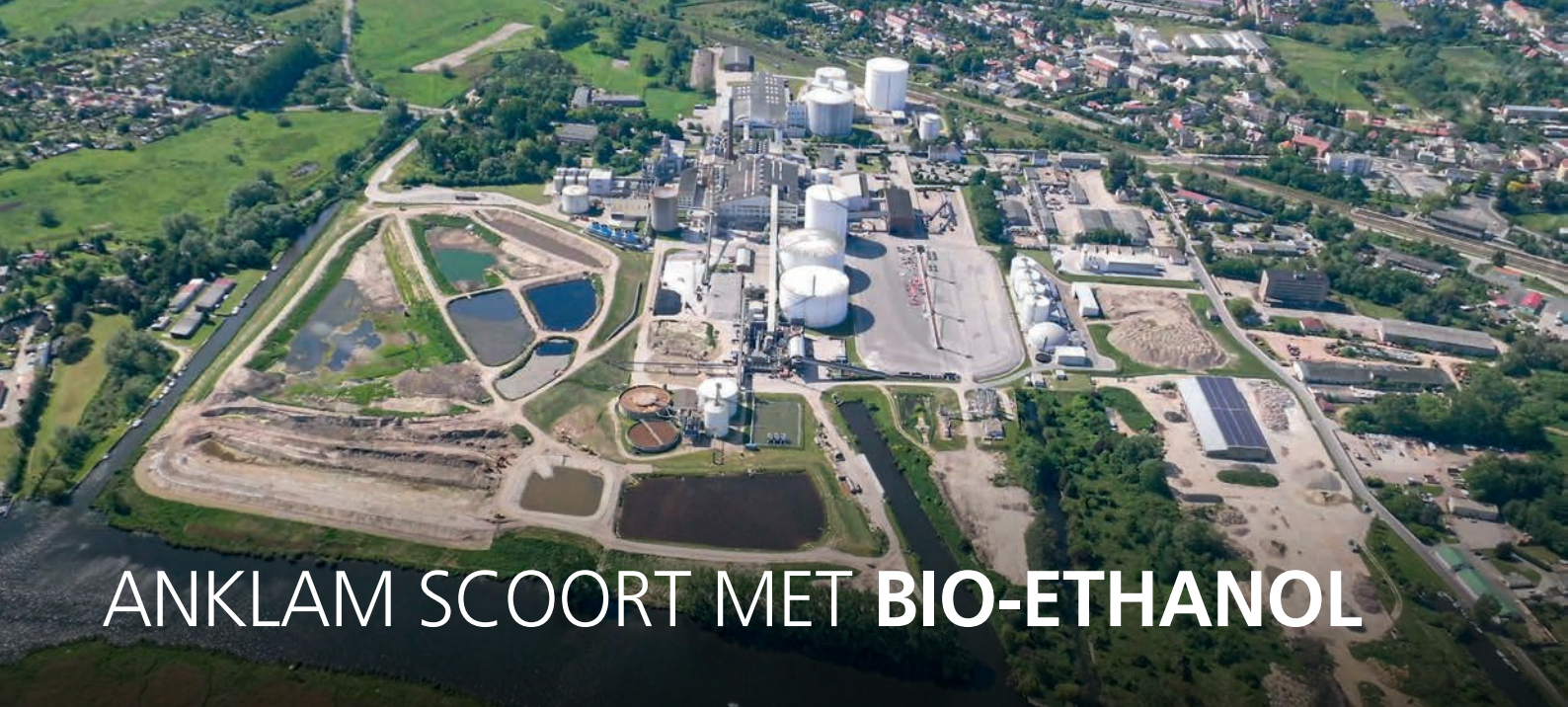
De ledenraad heeft de voorwaarden voor de Betacal-regeling vastgesteld. Het toedelingspercentage is vastgesteld op 6% voor Betacal flow en 4,5% voor Betacal filter. De toeslag voor filter en intercampagne flow is vanwege de gestegen kosten voor het eerste in acht jaar verhoogd en vastgesteld op € 3,25 per ton.

Ledenfinanciering 2020

De ledenraad heeft ingestemd met het besluit van de raad van beheer om de minimuminleg vast te stellen op € 1.000,= en de rentevaststelling voor inleg startend in 2020 (voor de rentepercentages zie www.cosunleden.nl). De directie en de raad van beheer onderzoeken in de loop van dit jaar mogelijkheden om de inleg te verhogen.

Maarten Boudesteijn

ANKLAM SCOORT MET BIO-ETHANOL

De suikerfabriek in Anklam heeft in 132 dagen 1,6 miljoen ton bieten verwerkt tot suiker, diksap en bio-ethanol. De onderneming realiseerde, in tegenstelling tot veel andere suikerondernemingen, over het afgelopen jaar zwarte cijfers. Met name de bio-ethanol-productie was winstgevend.

De suikerfabriek in het Duitse Anklam is opgericht in 1883. Na de Tweede Wereldoorlog, waarin de fabriek zwaar beschadigd werd, is de verwerkingscapaciteit fors gestegen. In 1991 werd de fabriek onderdeel van het Deense Danisco. Die investeerde in drie jaar tijd 180 miljoen euro, in een periode dat naburige fabrieken werden gesloten. Omdat het suikerquotum van de fabriek relatief gering was, werd besloten een bio-ethanolfabriek

te bouwen, waarmee de locatie een tweede poot kreeg. De bio-ethanolfabriek werd in 2008 in gebruik genomen. In 2009 verkocht Danisco al haar suikerfabrieken in Scandinavië, de Baltische staten en Anklam. Bijna alles werd overgenomen door Nordzucker. Alleen de fabriek in Anklam kwam in maart 2009 in handen van Cosun, als onderdeel van Suiker Unie. Die omvatte zowel de suikerfabriek als de productiefaciliteiten voor bio-ethanol (vloeibaar) en biomethaan (gas). Aansluitend heeft

THOMAS TIEDEMANN WERKT TOE NAAR MINDER CHEMIE

Anklam-teler Thomas Tiedemann oogst gemiddeld 85 ton bieten per hectare bij 16% suiker. Om het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen heeft hij onder andere een spuitmachine omgebouwd tot rijenspuiter.

Het akkerbouwbedrijf van Thomas Tiedemann ligt 20 kilometer van de Oostzeekust. In de nabijheid van de stad Stralsund, op 90 kilometer van de suikerfabriek. Tiedemann heeft een bedrijf van 2.000 hectare. "De grond bestaat uit zandige leem die goed te bewerken is," vertelt Thomas. In Duitsland kent de

landbouw een systeem van bodempunten, van 0 (zeer slecht) tot 100 (zeer goed). Tiedemanns grond heeft 40 bodempunten.

Het bouwplan bestaat uit 50% winter-tarwe, 12% wintergerst, 25% winter-koolzaad, 12% suikerbieten en 1% braak. Tiedemann neemt de bieten slechts op een deel van de percelen mee in het

bouwplan. "Omdat een deel van onze percelen ongunstig gelegen is qua logistiek en een grote omvang heeft, nemen we die niet mee in de bietenrotatie", vertelt hij.

Groenbemester

Op de percelen waar wel bieten komen, is de volgorde meestal koolzaad-wintertarwe-suikerbieten-wintertarwe. Tiedemann: "De laatste jaren zaaïen we voorafgaand aan de 200 hectare suikerbieten een groenbemester. Dat is wel een uitdaging, omdat die samenvalt met de zaai van

Cosun in 2013 een biomassavergister bij de fabriek gebouwd voor de productie van groen gas. De vergister is een kopie van de installaties die Suiker Unie in Dinteloord en Vierverlaten heeft gebouwd.

De enige fabriek

Anklam is de enige suikerfabriek in de Duitse deelstaat Mecklenburg-Vorpommern. De suikerbieten worden betrokken uit een teeltgebied, dat zich uitstrekt van Rostock in het westen tot de Poolse grens in het oosten, en van de Oostzeekust in het noorden tot de Uckermark, zo'n 100 km naar het zuiden. Jaarlijks worden ongeveer 1,6 miljoen ton bieten verwerkt. Daarvan wordt 50 á 60% verwerkt tot suiker. Het overige wordt verwerkt tot de biobrandstof ethanol.

De fabriek heeft momenteel een verwerkingscapaciteit van ruim 12.000 ton bieten per dag. Een masterplan voorziet in de verdere verhoging van de capaciteit naar 15.750 ton per dag. Die uitbreiding betreft vooral de ethanolproductie.

De teelt is grootschalig. De fabriek heeft 340 bietenleveranciers: gemiddeld zo'n 65 hectare bieten per teler. 8% van het akkerbouwareaal in de regio is bestemd voor de bietenteelt. Het bietenareaal omvat momenteel ruim 22.000 hectare, maar zal de komende jaren meegroeien met de capaciteitsuitbreiding

De bietenteelt bij Anklam

Jaar	areaal	aantal telers	gemiddeld per bedrijf
2006	14.000 ha	533	27 ha
2019	22.000 ha	340	65 ha

van de fabriek. Voor de Duitse telers is de teelt financieel belangrijk, maar ook waardevol in de vruchtopvolging. De grote gewassen zijn wintertarwe en koolzaad.

Ethanol

De campagne is dit jaar afgerond op 21 januari. De bietenkwaliteit was tot op het einde goed tot zeer goed. In 132 dagen is 1,6 miljoen ton bieten verwerkt. De gemiddelde opbrengst was met 72,6 ton en 17,2% suiker relatief goed ondanks de droogte van de afgelopen zomer.

De oogst is verwerkt tot 130.000 ton suiker, deels in diksap, en 66.000 m³ bio-ethanol. De bio-ethanol is een belangrijke poot onder het bedrijf. Twaalf jaar geleden toen de ethanolfabriek gebouwd werd, was dit noodzakelijk om de fabriek te laten overleven. Het kleine suikerquotum van destijds (112.000 ton suiker) was te klein om rendabel te produceren. Bio-ethanol was een welkome aanvulling.

De prijzen van ethanol fluctueren, net als die van suiker. De fluctuaties gaan niet altijd gelijk op. Het afgelopen jaar was de bio-ethanolmarkt gunstig, zodat op deze activiteit een mooi rendement is behaald. Goed voor de fabriek en goed voor de telers, omdat de bietenprijs gekoppeld is aan de verkoopprijzen van suiker en ethanol.

Naast ethanol en suiker is er ook 12 miljoen m³ biogas geproduceerd. Net als in Nederland wordt het biogas opgewerkt tot aardgaskwaliteit en aan het gasnetwerk geleverd.

Gert Sikken

koolzaad, eind augustus." Het laatste decennium zijn de suikeropbrengsten duidelijk gestegen, dit in tegenstelling tot de andere teelten. "We oogsten gemiddeld 85 ton bieten, terwijl we bijna een derde al leveren in september," meldt hij.

Rijenspuit

Tiedemann: "Omdat de bietenteelt in onze regio niet erg intensief is, hebben we relatief weinig last van ziektes en plagen. Incidenteel is er wel meeldauw, roest of cercospora. En op de koolzaadpercelen fusarium, alternaria en verticillium. Toch heb ik nog geen fungiciden

gebruikt in de bietenteelt."

Tiedemann werkt op zijn bedrijf toe naar vermindering van de chemische onkruidbestrijding. "Drie jaar geleden zijn we gaan werken met een schoffelmachine. We hebben ook een spuitmachine omgebouwd tot rijenspuit. Die werkt verbaasd goed. Het resultaat tot nu toe? Schone bieten met de helft minder middel. We moeten het systeem wel nog over meerdere jaren testen", geeft hij aan als voorbehoud.

Tiedemann heeft met twee collega-telers ook een rooicombinatie opgericht. "We rooien met onze Grimme Maxtron nu

op zes bedrijven zo'n 900 hectare. De machine heeft in plaats van scalpeurs een poetser-as. Dat bevalt ons prima. Wij zijn overigens een van de weinigen die zo rooien."

OP ZOEK NAAR NIEUWE OPLOSSINGEN

De bietenteelt moet het doen met steeds minder chemische gewasbeschermingsmiddelen. Ook in de visie van Cosun wordt daarvan uitgegaan. Voor de alternatieven wordt hoopvol gekeken naar de kennis en kunde van het IRS.

“W e zullen naar andere oplossingen moeten in plaats van chemie”, zegt ook Jan Willem van Roessel, sinds vorig jaar directeur van het IRS. Er zullen nog meer chemische middelen verdwijnen, voorziet hij. “Een werkzame stof wordt na vijftien jaar herbeoordeeld op grond van de nieuwste criteria. De verwachting is dat zestig procent van de huidige stoffen daardoor zal verdwijnen. Stoffen die de hormoonhuishouding kunnen verstoren worden sowieso verboden.” De noodzaak van alternatieven is groot. Nieuwe gewasbeschermingsmiddelen komen maar mondjesmaat beschikbaar. Ondermeer door de strengere toelatingseisen en stijgende kosten van toelatingsonderzoek. Vooral kleinere teelten vallen daardoor gemakkelijker buiten de boot. “Het wordt steeds lastiger om met chemie je gewas vrij van onkruid en plagen te houden. Niet alleen bij suikerbieten, maar ook bij

andere gewassen is dat zo”, aldus Van Roessel. Vandaar ook dat het thema ‘Minder gewasbeschermingsmiddelen’ ook zo veel aandacht krijgt in de Cosun-visie voor de komende tien jaren. Nog los van de maatschappelijke discussie over chemische middelen.

Wat de verse visie concreet voor het IRS-onderzoek gaat betekenen, is nog niet uitgewerkt. “We zullen naar een nieuwe balans moeten tussen onderzoek voor de kortere en de langere termijn”, zegt Van Roessel. “Testen van nieuwe middelen voor de korte termijn blijft belangrijk, maar we moeten ook vooruit kijken.” Het onderzoek van het IRS met zijn 22 medewerkers bestrijkt alle facetten van de bieten- en cichoreiteelt: van rassenkeuze, bodembeheer, bemesting, onkruid, ziekten en plagen tot oogst en bewaring. Alles gericht op de teeltpraktijk. Zo analyseert het BeetLab in Dinteloord jaarlijks 500 tot 700 bieten- en cichoreimonsters op allerlei mogelijke ziekten en

aantastingen. Die analyses maken onder andere duidelijk waar vergelingsziekte door welk virustype wordt veroorzaakt. Nuttige kennis voor bijvoorbeeld een specifieke, gebiedsgerichte aanpak.

Teeltsucces

Met het wegvallen van chemische hulpmiddelen groeit de behoefte aan alternatieve beheersingsmethoden, -teelttechnieken en -strategieën die voor een zelfde opbrengstzekerheid en kwaliteitsniveau kunnen zorgen. “Chemie speelt een belangrijke rol in de teelt. Het is relatief goedkoop, betrouwbaar en efficiënt. En in veel gevallen is het de enige en beste keuze om een gewas te beschermen. Niemand zit erop te wachten dat middelen verdwijnen”, zegt Van Roessel. Maar, zegt hij ook, chemie is niet de enige factor die het succes van een teelt bepaalt. Ook bijvoorbeeld hoe een gewas in de vruchtwisseling zit en resistenties tegen ziekten en plagen spelen een rol.

“Chemie is niet alleen maar zaligmakend. We hebben bijvoorbeeld te maken met resistenties tegen middelen”, wijst hij op een van de schaduwkanten.

Complex

Oplossingen aandragen voor de complexe problemen waar de bieten- en cichoreiteelt zich voor gesteld ziet door het verdwijnen van gewasbeschermingsmiddelen is geen gemakkelijke opdracht, zegt de IRS-directeur. De weg naar minder chemie is complex. Ook voor het IRS. Goedwerkende alternatieven ontwikkelen kost tijd. Veel partijen spelen daarbij een rol. Het verdwijnen van een middel is niet altijd te voorzien, terwijl de gevolgen vaak verstrekkend kunnen zijn. Bij toelating spelen naast de toetsingscriteria voor natuur-, milieu- en gezondheidsrisico's ook onvoorspelbare (Europese) politieke afwegingen een rol. Wat het daarbij in Europees verband extra gecompliceerd maakt, is dat de omvang van de teeltproblemen verschilt per EU-lidstaat, waardoor ieder land andere politieke afwegingen maakt. “In Oost-Europa is bijvoorbeeld vergelingsziekte veel minder een probleem dan bij ons. Een bladschimmel als stemphylium wordt voornamelijk in Nederland aangetroffen. Je moet daarvoor dan zelf een oplossing zoeken”, aldus Van Roessel.

Hightech

Mogelijkheden voor minder chemie zijn er zeker. Wetenschap en techniek staan niet stil. De technologie (sensoren, drones, robots) biedt nieuwe mogelijkheden, geeft Van Roessel aan. “Het belang van monitoring van groeiomstandigheden zal nog belangrijker worden bij de ziektebeheersing”, zegt hij. “Bijvoorbeeld sensoren op de akker die de infectiekansen van cercospora aangeven. Ook voor de luizendruk zou zo'n monitoringssysteem een uitkomst zijn.” Het IRS zal de komende jaren meer onderzoek doen naar mechanische

onkruidbestrijding. “Met rijenbespuiting en mechanische bestrijding kun je al een aardige reductie bereiken. Dat is niet nieuw, maar we gaan naar een toekomst waarin een machine op het veld autonoom de beslissingen neemt. Praktijkrijp maken van nieuwe technologie gaat stapvoets. Vervolgens zijn er allerlei factoren die bepalen of telers er daadwerkelijk gebruik van gaan maken op hun bedrijf.”

Biologische bestrijding

Perspectief is er ook in de biologische bestrijding. In het BeetLab heeft momenteel het vergelingsvirus de volle aandacht. In de klimaatkamers van het lab worden op bietenplanten gecontroleerde virusbesmettingen uitgevoerd voor onderzoek. Ook in veldproeven gebeurt dat. Van Roessel: “We doen samen met de WUR onderzoek naar besmetting door luizen. Het opvallende is dat een bietenplant resistentie opbouwt naarmate ze ouder wordt. We proberen te achterhalen hoe dat komt. Vervolgens kun je er een nieuwe beheersingsstrategie op ontwikkelen.” In diezelfde klimaatkamer staat ook een proef met onkruidplanten. “Sommige luizensoorten leven op slechts één bepaalde plantensoort. Zo'n plant kun je gebruiken om natuurlijke vijanden te lokken die ook op jacht gaan naar luizen in de bieten. In het Engels heet zo'n plant een bankerplant.” Een andere biologische bestrijdingsmethode is bijvoorbeeld de inzet van een schimmel, die parasiteert op schadelijke insecten.

Strokenteelt

De biologische bestrijding vraagt van de teler meer specialistische kennis van de biologie en meer aandacht voor het gewas. En extra koelbloedigheid om de natuur zijn werk te laten doen en enige schade te accepteren. Wie in de toekomst top wil blijven presteren, zal meer tijd, energie en kennis in zijn teelt moeten investeren. Ook strokenteelt kan wellicht helpen bij

het beheersbaar maken van plagen. Het IRS onderzoekt bij het strokenteeltonderzoek van de WUR in Lelystad de insectendruk in het bietengewas. Bij een vergelijkbaar project in Vredepeel gaat het IRS komend jaar onderzoek doen naar de bladschimmelbeheersing. “Strokenteelt kan mogelijk één van de oplossingen zijn. Het is niet dé oplossing voor alle problemen”, denkt Van Roessel.

IRS-directeur Jan Willem van Roessel

De vraag is wat de alternatieven voor chemie voor de opbrengsten gaan betekenen. Dat die 'dus' ook lager zullen zijn, hoeft niet per se, zegt de IRS-directeur. Ook veredelaars zitten niet stil. Er zitten rassen met een betere resistentie tegen cercospora en rassen met resistentie tegen vergelingsziekte in de pijplijn. Bovendien: de klimaatverandering is overwegend gunstig geweest voor de suikerproductie in Nederland. En, zegt hij: “Met de huidige middelen lukt het ook niet altijd om opbrengstderving te voorkomen. De ene teler slaagt er beter in om zijn gewas gezond te houden dan de andere. Telers kunnen dus nog veel van elkaar leren.”

Ton Schönwetter

UNITIP BIEDT TELER ÉN COÖPERATIE MEERWAARDE

Unitip, ooit begonnen als Suiker Unie Telers Informatie Programma, heeft tot doel: het verbeteren van de bietenteelt in zijn geheel. Ook over afgelopen teeltjaar biedt het de teler weer waardevolle inzichten.

Unitip bestaat inmiddels meer dan 30 jaar. Het registratiesysteem dient inmiddels ook een ander doel. Grote suikerafnemers vragen hun leveranciers, zoals Suiker Unie, te produceren volgens duurzaamheidseisen. In combinatie met de leveringsvoorwaarden en de Nederlandse wet- en regelgeving staat Unitip borg voor deze leveringeisen. Blijk van erkenning is dat Suiker Unie hiervoor de goudstatus van het Sustainable Agricultural Initiative heeft, een internationale maatstaf voor duurzaamheid.

Waardevolle advisering

Teeltregistratie is een onmisbare informatiebron voor de digitale teeltadvisering. Gegevens die telers in Unitip op perceelsniveau vastleggen, worden gebruikt voor allerlei soorten teeltbeslissingen. Vastgelegde schade door het bietencysteeltje bijvoorbeeld wordt digitaal aan het betreffende perceel gekoppeld. Als er later weer op dat perceel bieten geteeld worden en dit perceel wordt bij de zaadbestelling geselecteerd, dan wordt

geadviseerd een aaltjesresistent ras te kiezen. Dit alles om een zo goed mogelijk teeltresultaat en een maximaal rendabele teelt te realiseren.

Momenteel wordt gewerkt aan verdere uitbreiding van de adviesmogelijkheden gedurende het seizoen. Om de meest actuele digitale adviezen te kunnen geven is het wel noodzakelijk bewerkingen in de teelt zo snel mogelijk in Unitip vast te leggen. Het tijdstip van invoeren luistert nauw voor het geven van een adequaat advies.

Achterhalen verbeterpunten

Een belangrijk leermoment in Unitip is de teeltevaluatie. Wat is het effect van bepaalde teelthandelingen op het gewas geweest? Hebben we het verwachte effect bereikt? Als deze laatste vraag met nee moet worden beantwoord, is het zaak te achterhalen wat er moet veranderen om het verwachte resultaat in de toekomst wel te behalen. Voor een optimale bladschimmelbeheersing bijvoorbeeld zijn verschillende zaken van belang, zoals het herkennen van de schimmel, de

keuze van het middel en het tijdstip van toepassing.

Registratie van teelthandelingen kan dan behulpzaam zijn bij het achterhalen van verbeterpunten. Die analyse kan de teler zelf doen, maar Suiker Unie biedt ook de mogelijkheid om tijdens de nabesprekingen in februari/maart met collega's van gedachten te wisselen over teeltvraagstukken. Ook dat brengt iedereen verder.

Grote opbrengstspreading

De tabel laat per Unitip-gebied de opbrengstspreading in 2019 zien. Wat direct opvalt, is het hoge percentage op de Noordelijke lichte grond en Zuidoost zand van percelen met een suikeropbrengst van minder dan 10 ton per hectare. Dit resulteert automatisch in een lager percentage percelen met een opbrengst van boven de 16 ton suiker. De belangrijkste reden voor dat grote aandeel is de droge, hete zomer. Dit in combinatie met ook een droog jaar in 2018. De droogte laat zijn sporen achter op vooral die grond die het qua vochtvoorziening van het hemelwater moeten hebben.

Unitip-gebied	Percentage percelen met een suikeropbrengst van				
	<10 ton/ha	10-12 ton/ha	12-14 ton/ha	14-16 ton/ha	>16 ton/ha
Flevoland	6%	4%	10%	26%	54%
Holland	10%	9%	16%	27%	39%
Noordelijke klei	8%	16%	32%	29%	15%
Noordelijke lichte grond	30%	25%	25%	15%	5%
Zuidoost klei en loss	17%	14%	26%	25%	18%
Zuidoost zand	29%	25%	24%	15%	7%
Zuidwesten	7%	9%	19%	27%	37%

Bron: Unitip 2019

Op de Noordelijke klei speelt naast het grote aandeel vroeglevering ook het gemis aan de neonicotinoïden een belangrijke rol. Dit laatste heeft op veel percelen geleid tot lagere plantaantallen. Hierdoor is ook hier het aandeel percelen met opbrengsten boven de 16 ton suiker laag. Ook dit jaar geeft Flevoland de richting aan met ruim 50% van het areaal met een opbrengt van ruim 16 ton suiker per hectare.

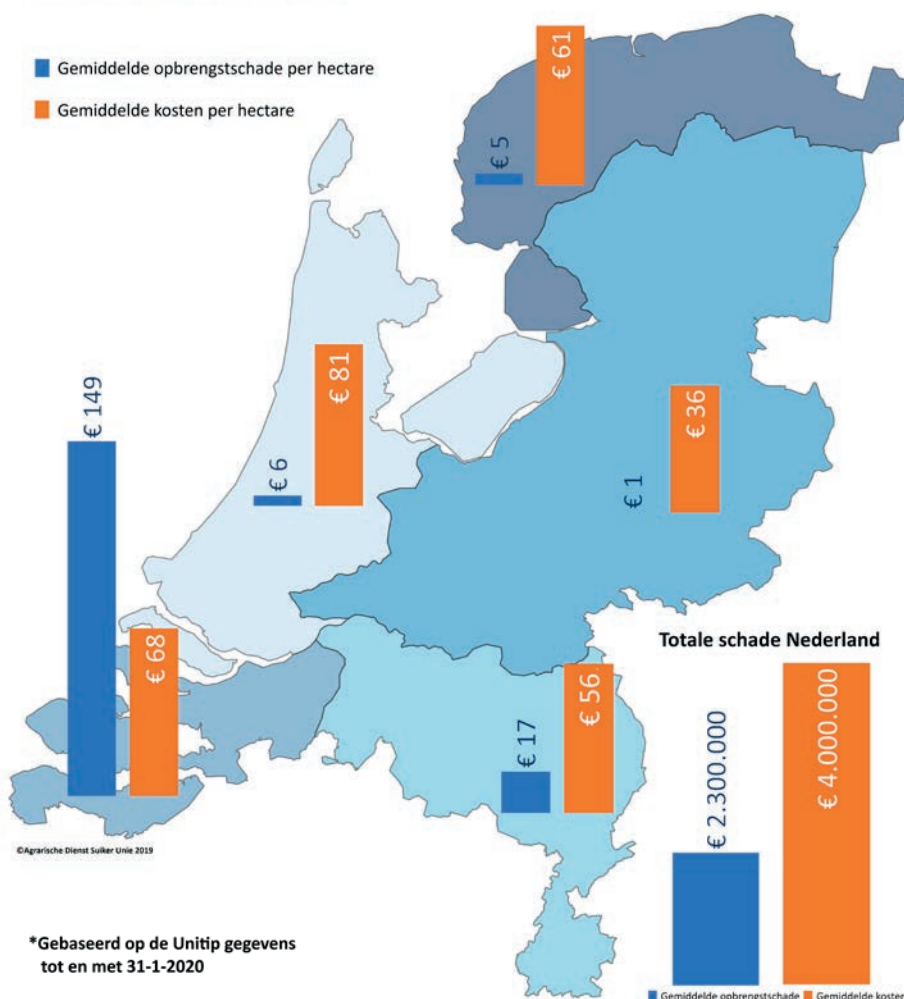
Vergelingsziekte

In het kaartje geven de blauwe balken de impact weer van de vergelingsziekte op de financiële opbrengst weer. In de oranje balken worden de kosten voor luizenbestrijding weergegeven. Hier valt op dat, ondanks de kosten voor de bestrijding van bladluizen de schade door vergelingsziekte in het Zuidwesten het hoogst is. Mogelijk is de hoge luizendruk hiervoor een verklaring. In het westen daarentegen zie je dat de schade door vergelingsziekte beperkt is, terwijl de kosten van luizenbestrijding het hoogst zijn. Je kunt zeggen dat het goed gewerkt heeft, maar je kunt je afvragen of het niet ietsjes minder kan? Unitip houdt je scherp!

Jan Albert te Velde

Impact vergelingsziekte

op de suikerbietenopbrengst per hectare in campagnejaar 2019*

BEHEERSING BODEMINSECTEN IN 2020

Schade door wortelduizendpoten. Aan de perceelsrand (links) is de grond een keer extra klaargelegd waardoor deze vaster is komen te liggen. Op vastere grond was aanzienlijk minder plantwegval dan waar de grond losser lag (rechts).

Nog even en dan is het zaaizeizoen in volle gang. Het is daarom goed om nu alvast stil te staan bij de mogelijke risico's van bodeminsecten. Deze insecten kunnen namelijk veel schade aan bieten veroorzaken met plantwegval tot gevolg. In ernstige gevallen kan dit zelfs leiden tot overzaai van een perceel.

Ritnaalden, emelten, ondergrondse springstaarten, bietenkevers, wortelduizendpoten en miljoenpoten kunnen allemaal aantasting veroorzaken aan de wortels en het hypocotyl van suikerbieten. De combinatie van het juiste zaaibed, zaaidiepte en toepassing van Force geeft de beste beheersing van deze insecten.

Vaste grond vermindert schade

In losse grond kunnen bodeminsecten zich makkelijker voortbewegen en hierdoor meer schade veroorzaken. Een uitzondering hierop is de bietenkever, die zich ook over de bodem voortbeweegt en hierbij een afstand van tot wel 30 meter aflegt. Op percelen biet-op-biet en

biet-naast-biet (30 m) kunnen bietenkevers ernstige plantwegval veroorzaken. Maatregelen die getroffen kunnen worden voor een vastere grond zijn twee keer klaarleggen van het zaaibed of na zaai de grond voorzichtig aanrollen. Dit is voor de structuur niet altijd goed, dus doe dit alleen op plaatsen waar veel bodeminsecten worden verwacht. Als de grond te vast ligt kan dit namelijk weer tot andere problemen leiden, zoals horizontaal groeiende bieten.

Force beperkt plantwegval

Een zaadbehandeling met het pyrethroïde Force (tefluthrin) doodt insecten die in de buurt van het zaadje komen. Daarom wordt op kleipercelen, waar plantweg-

val door bodeminsecten het meeste voorkomt, geadviseerd zaad met Force te zaaien. Force geeft nooit volledige bescherming aan kiemende planten, maar er kunnen wel een aantal maatregelen worden getroffen om Force optimaal te laten werken. Omdat tefluthrin alleen bescherming geeft net rondom het zaad, zal de werking tegen het grondoppervlak minimaal zijn bij diepe zaai. Zaai daarom niet dieper dan 2-3 cm. Een extra voordeel van niet te diep zaaien is dat planten sneller boven staan en hierdoor minder lang kwetsbaar zijn voor schade van bodeminsecten. Een bespuiting heeft geen effect op ondergrondse insecten en zal daarom niet bijdragen aan een hogere veldopkomst.

Vydate 10G en bodeminsecten

Vydate 10G (oxamyl) adviseren we niet tegen bodeminsecten, omdat de werking minder is dan van Force. Wanneer Vydate 10G wordt toegepast tegen bijvoorbeeld vrijlevende-, wortelknobbel- of stengelaaltjes is het in de meeste gevallen niet nodig

om ook Force toe te passen tenzij schade van emelten of ritnaalden wordt verwacht. De werking van Vydate 10G is wel afhankelijk van vocht. Als na het zaaien een periode van droogte ontstaat, zal de werking tegenvallen.

Een veldje met zaad zonder Force uit het bietenkeverproefveld in 2019, op een perceel biet-op-biet. Zaad met Force gaf het hoogste rendement. Een aanvullende bespuiting had geen effect op plantaantallen.

Meer informatie in gewasbeschermingsbulletin

Kijk voor meer informatie over de werking van Vydate 10G en Force in het gewasbeschermingsbulletin, dat is meegestuurd met deze uitgave van Cosun Magazine. In dit bulletin staat meer informatie over andere onderwerpen op het gebied van gewasbescherming.

Linda Frijters en Elma Raaijmakers

VOORKOM MUIZENSCHADE

Muizen kunnen schade veroorzaken aan niet-gekiemde bietenzaden door ze open te breken en leeg te vreten. Ze eten tot wel 600 zaden per nacht. Als de muizendruk hoog is, zoals afgelopen jaar, dan kan dit zelfs leiden tot zeer lage plantaantallen met overzaaien als gevolg. Muizen stoppen met vreten zodra de zaadjes gekiemd zijn.

Omdat muizen de bietenzaden alleen maar opzoeken als ze honger hebben en omdat de periode dat ze bietenzaden opeten maar heel kort is, kan schade worden beperkt door alternatief voer in de vorm van verhitte tarwe-, gerstekorrels of zonnebloempitten aan te bieden. Door dit een paar dagen voor het zaaien al aan te bieden, leren ze de voerplaatsen kennen en zullen ze niet op zoek gaan naar de bietenzaadjes. Totdat de bietenzaden gekiemd zijn, is het advies om de voerplaatsen iedere twee dagen aan te vullen met voldoende alternatief voer. Het is niet toegestaan om resten van zaaizaad

te gebruiken omdat dit behandeld is met insecticiden of fungiciden. Meer informatie over muizen is te vinden in de teelthandleiding op www.irs.nl.

Elma Raaijmakers

MET EEN SCHOON PERCEEL BEGINNEN

Door de zachte winter staan op veel bietenpercelen weer de nodige onkruiden en overlevende groenbemesters. Indien er geen kerende grondbewerking wordt uitgevoerd, is het meestal verstandig om deze met een middel op basis van glyfosaat te bestrijden. Als dit achterwege wordt gelaten, is de kans groot dat de onkruiden later in het gewas lastig te bestrijden zijn.

Het beste tijdstip van spuiten met glyfosaat is een aantal dagen voor de geplande zaai-bedbereiding. Eventueel kan de bestrijding ook worden uitgevoerd na het zaaien op zaadonkruiden, in dat geval ruim voordat de bieten doorbreken. De bestrijding van overwinterde onkruiden is op deze manier echter minder effectief door (gedeeltelijke) grondbedekking en daardoor verminderde opname.

Bodemherbicide overwegen

Er zijn een paar belangrijke redenen om een bodemherbicide kort na het zaaien van de bieten toe te passen. Een aantal 'probleemonkruiden' wordt zo beter bestreden en het kan de naopkomstbestrijding wat makkelijker maken. 'Probleemonkruiden' zijn vooral bingelkruid, duivenkervel, hondspeterselie en kamille.

Voor een goede bodemwerking is vocht en een niet te hoog organisch stofgehalte (lager dan 5%) van de bodem belangrijk. Bij laat zaaien neemt de noodzaak van een bodemherbicide voor opkomst af.

Duivenkervel

Kamille

Advies 'probleemonkruiden'

Wordt er veel bingelkruid en/of hondspeterselie verwacht, dan kan 50-100 milliliter per hectare Centium 360 CS (clomazone) of 2-3 liter per hectare Goltix Queen/Kezuro (metamitron/quinmerac) worden gebruikt. Centium 360 CS werkt ook goed tegen varkensgras en zwaluwtong. Centium 360 CS kan vooral onder vochtige omstandigheden wat witverkleuring aan de bieten veroorzaken.

Bij veel kamille, is het advies om 2 kilogram per hectare Pyramin DF (chloridazon, opgebruiktermijn tot 30 juni 2020) of 2 liter per hectare Goltix SC/Bettix

SC (metamitron) te spuiten. Metamitron werkt ook tegen duivenkervel. Wordt er kamille en bingelkruid en/of hondspeterselie verwacht, spuit dan Goltix Queen/Kezuro of de combinatie Centium 360 CS + Goltix SC/Bettix SC. Meng Centium 360 CS niet met chloridazon. Deze combinatie is voor de bieten te agressief.

Voor de herkenning van de onkruiden heeft het IRS een handige app: www.irs.nl/onkruidherkenning.

Sjef van der Heijden

Bingelkruid

Hondspeterselie

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van:

Postbus 20, 4670 AA Dinteloord

Tel.: +31 (0) 165 516 070
Eindredactie: Jurgan Maassen

irs@irs.nl
www.irs.nl

VOORKOM OVERLEVING VAN VERGELINGSVIRUSSEN IN DE WINTER

Bieten met vergelingsziekte. Als deze bieten achterblijven na verladen en er blad opkomt, vormen zij een belangrijke bron om de volgende bietenteelt te besmetten met vergelingsziekte.

In 2019 is met name in het zuidwesten veel vergelingsziekte waargenomen. De druk van vergelingsziekte in het voorjaar van 2020 is afhankelijk van de hoeveelheid bladluizen en virussen die de winter overleven.

Telers hebben weinig invloed op het aantal overlevende bladluizen. Dit is grotendeels afhankelijk van de temperatuur in de winter. Deze bladluizen moeten het virus in het voorjaar echter wel ergens oppikken voordat ze nieuwe bietenpercelen kunnen infecteren. Het virus wordt niet doorgegeven aan nakomelingen. Daarom is het belangrijk om opslag van suikerbieten in hopen of op percelen te bestrijden en waardplanten in akkerranden zoveel mogelijk te voorkomen.

Teeltvoorschrift vergelingsziekte

Het Teeltvoorschrift 'vergelingsziekte in bieten' van de NVWA heeft als doel om de verspreiding van de virussen tegen te gaan en daarmee te voorkomen dat de volgende teelt besmet wordt vanuit zieke bieten. Het is verboden om bieten met blad op voorraad te hebben. Dit geldt niet alleen voor suikerbieten, maar ook voor andere soorten bieten zoals voederbieten. Het is vooral een gevaar als er in deze hopen bieten met vergelingsziekte zitten. De aardappelkelderluis is een bladluisoort die we gedurende het seizoen niet veel in de bieten tegenkomen. Die speelt in het begin van het seizoen wel een belangrijke rol in de overdracht van virussen naar jonge planten in nieuwe bietenpercelen.

Opslag in granen bestrijden

Een andere belangrijke bron van virussen is de opslag van bieten in wintergranen. Op percelen zonder kerende grondbewerking kunnen achtergebleven bietenkoppen gemakkelijk weer uitlopen. Het is belangrijk om in wintergranen te kiezen voor een voorjaarsbespuiting met herbiciden en hierbij herbiciden te kiezen die de opslag van deze bieten voldoende bestrijden.

Beheers ook overige waardplanten

De drie vergelingsvirussen (BYV, BMV en BChV) kennen daarnaast ook nog diverse onkruiden en planten in akkerranden als waardplant. Zo zijn kruiskruid, herderstasje, vogelmuur, weegbree en grote klapproos allemaal waardplanten van BMV. Beheersing hiervan is ook belangrijk in de strijd tegen het virus.

Meer informatie

Meer informatie over vergelingsziekte is te vinden op www.irs.nl en in het bijgevoegde gewasbeschermingsbulletin.

Elma Raaijmakers

Een achtergebleven bietenkop met virus die weer uitloopt is ook een belangrijke bron van besmetting. Bestrijding hiervan is belangrijk.

VRAAG EN ANTWOORD

WAT KAN IK ALS TELER BIJDRAGEN AAN DE COSUN-VISIE?

Tijdens de kringvergaderingen is de Cosun-visie gepresenteerd. In die visie staan onze planten centraal. We vormen als telers

een platform dat zoekt naar oplossingen voor de uitdagingen in onze teelt en vertellen het positieve verhaal over onze

akkerbouwbedrijven. Alle telers kunnen hun ideeën/voorstellen/initiatieven hierover doorgeven via ppp@cosun.com.

WANNEER KAN IK BETACAL BESTELLEN?

Onlangs is een bericht over de Betacal-regeling op het ledenportaal geplaatst. Ieder teler kan aangeven of en zo ja welk product hij wil afnemen in de periode september 2020 tot september 2021. Er kan gekozen worden voor de productvormen flow en filter en voor de leverperiode

campagne en intercampagne. Afname van Betacal-flow in de campagne is gratis bij een dosering van boven de 10 ton per ha. Lagere doseringen of levering in de intercampagne hebben een meerprijs. De uiterlijke termijn om te reageren is 1 april.

KORT NIEUWS

LANDELIJK EEN TOP-5 OPBRENGST

De suikeropbrengst van 2019 nestelt zich met landelijk gemiddeld 13.714 kg suiker per hectare nog net in de top-5 van suikeropbrengsten: achter de jaren 2015, 2009, 2014. De lijst wordt aangevoerd door 2017 met een opbrengst van 15.567 kg suiker per hectare. Op zich een

bijzondere prestatie omdat een groot deel van het land gebukt ging onder een zeer droge en hete zomer. Mede ook door het wegvallen van de neonicotinoïden.

Laag suikergehalte

Opvallend in 2019 is het teleurstellende

suikergehalte en het tarrapercentage. Het natte herfstweer met relatief hoge temperaturen heeft ertoe geleid dat de stijging van het suikergehalte afgelopen herfst tegenviel. De neerslag zorgde ook voor hoge tarrapercentages op zowel de lichte als zware grond.

Regio - Unitip	Netto wortel-opbrengst (ton/ha)	Suikergehalte	Grondtarra	WIN	Suikeropbrengst (ton/ha)
Flevoland	96,0	16,5%	12,2%	90,2	15.8
Holland	90,4	16,4%	13,5%	90,1	14.8
Noordelijke klei	83,4	16,3%	12,8%	89,6	13.6
Noordelijke lichte grond	70,7	16,2%	11,1%	88,7	11.4
Zuidoost klei en löss	81,8	16,3%	11,6%	89,5	13.3
Zuidoost zand	73,0	15,8%	9,7%	87,9	11.5
Zuidwesten	88,6	16,6%	12,1%	90,1	14.6
Totaal	81,6	16,3%	11,60%	89,3	13.3

Bron: Uniteit 2019